

DIŞ EKONOMİLERDEKİ FİYAT HAREKETLİLİĞİNİN TÜRKİYE’NİN ENFLASYONUNA ETKİSİ

Esat DAŞDEMİR¹

Gönderim tarihi: 29.03.2025

Kabul tarihi: 30.11.2025

Öz

Bu çalışma kapsamında Türkiye ekonomisi için Şubat 2000 ve Aralık 2024 tarihleri arasında Almanya, ABD, Birleşik Krallık, Bulgaristan, Çin, Fransa, İspanya, İtalya, Polonya ve Yunanistan ekonomilerindeki aylık enflasyonun Türkiye ekonomisinin aylık enflasyonuna etkisi incelenmiştir. Ulaşılan sonuçlara göre Çin dışında bütün ülkelerin enflasyonu düzey değerinden başlayarak üç aylık gecikmeli değerlerine kadar Türkiye ekonomisindeki enflasyonu aynı yönde etkileyebilmektedir. Etkiler genel olarak düzey değerinde daha yüksekken, gecikmeli dönemlerde azalmaktadır. Çin ekonomisi aylık enflasyon oranı ise Türkiye ekonomisini ters yönlü etkilemektedir. Bulgular Türkiye ekonomisinde enflasyon ithalatının ülkelere göre ciddi ölçüde farklılık gösterebileceğini ortaya koymaktadır. Çalışma kapsamında enflasyon sorunun yalnızca ulusal bir sorun olmadığı, ulusal etkiler kadar küresel unsurlardan da etkilenebileceği ve yüksek enflasyonun küresel bir sorun olarak değerlendirilebileceği sonucuna varılmaktadır. Bu nedenle enflasyon sorunun yalnızca ulusal politikalarla çözülmesinin zor ve verimsiz bir süreç olduğu savunulmaktadır.

Anahtar kelimeler: Enflasyon İthalatı, Küresel Enflasyon, Dışsal Enflasyon, Dezenflasyon Politikası Koordinasyonu, Tek Fiyat Yasası

JEL Kodları: E31, E64, F40

THE EFFECT OF PRICE MOVEMENTS IN FOREIGN ECONOMIES ON TURKEY'S INFLATION

Abstract

Within the scope of this study, the effect of monthly inflation in the economies of Germany, the USA, the United Kingdom, Bulgaria, China, France, Spain, Italy, Poland, and Greece on the monthly inflation of the Turkish economy between February 2000 and December 2024 was examined for the Turkish economy. According to the results obtained, the inflation of all countries except China can affect the inflation in the Turkish economy in the same direction, starting from the level value to the three-month delayed values. While the effects are generally higher at the level value, they decrease in delayed periods. The monthly inflation rate of the Chinese economy affects the Turkish economy in the opposite direction. The findings reveal that the import of inflation in the Turkish economy may differ significantly from country to country. Within the scope of the study, it is concluded that the inflation problem is not only a national problem, it can be affected by global factors as well as national effects, therefore high inflation can be considered a global problem. Consequently, it is argued that solving the inflation problem only with national policies is difficult and inefficient.

Keywords: Inflation Import, Global Inflation, External Inflation, Disinflation Policy Coordination, The Law of One Price

JEL Codes: E31, E64, F40

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, edasdemir@gelisim.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8950-2020>

Giriş

Küreselleşmenin her alanda ciddi boyutlara ulaştığı günümüzde ülkelerin yaşadığı ekonomik sorunları ve gelişmeleri yalnızca iç dinamiklerle ilişkilendirmek ve açıklamak gerçekçi bir yaklaşım tarzı değildir. Dünya Bankası verilerine göre 2023 yılında üretilen her 100 ABD Doları değerindeki ürünün yaklaşık %58,51'i dış ticarete konu olmuştur. Bu oran Türkiye'de %66,28'dir (World Bank, 2025). Uluslararası ticaret hacminin yüksek boyutlara ulaşmasıyla birlikte ekonomilerin üretim yapıları da uluslararası tedarik zincirine entegre olmakta ve ekonomilerin karşılıklı bağımlılıkları artmaktadır. Tüm bu gelişmeler karşısında ulusal ekonomiler dış gelişmelere karşı daha hassas ve savunmasız bir durumda kalmaktadır. Özellikle küçük ve açık ekonomiler için ekonomi politikalarının etkinliği önemli ölçüde zayıflayabilmektedir. Ticaretin, üretimin ve finansın küreselleşmesiyle birlikte ulusal ekonomiler yalnızca politika araçlarındaki etkinliği kaybetmekle kalmamakta, küreselleşme eğilimiyle ekonomiler dışsal kriz ve gelişmelere karşı da daha duyarlı hale gelmektedir. Özellikle dünya ticaretini etkilemeyecek kadar küçük ölçekteki ekonomiler bu sorunlardan daha çok etkilenmektedir. Diğer bir deyişle, uluslararası iktisat literatüründe “küçük olmanın önemi” olarak ifade edilen ve küreselleşmenin küçük ülkenin ticaret hadleri lehine gelişebildiğini gösteren teoride tersten okunduğunda, küreselleşmeden dolayı yaşanacak ekonomik krizlerin olumsuz etkileri de küçük ölçekli ekonomileri daha çok etkileyebilecektir. Bu çalışma kapsamında da Türkiye ekonomisinin en büyük ekonomik sorunlarından biri olan enflasyon sorunu bu bağlamda değerlendirilmektedir. Çalışma Türkiye ekonomisinin önemli ticaret ortakları arasında bulunan ekonomilerdeki enflasyonun Türkiye ekonomisine etkisini incelemektedir.

Uluslararası entegrasyonun üç ana başlığı sırasıyla;

- a- Ticaretin uluslararasılaşması,
- b- Üretimin uluslararasılaşması,
- c- Finansın uluslararasılaşmasıdır.

Üretimleri uluslararası tedarik zincirine entegre etmeleri ülkeleri dış gelişmelere karşı daha hassas bir konuma yerleştirmektedir. Ekonomilerin özellikle ticaret ve üretimdeki uluslararasılaşma eğilimi ekonomiler arasındaki krizlerin ve diğer olumlu ya da olumsuz iktisadi gelişmelerin geçişkenliğini önemli ölçüde artırmaktadır. Aslında bu durum küreselleşme hipotezinin iktisadi bir yansımasıdır. Çalışmanın literatür bölümünde ele alındığı üzere, enflasyonun küreselleşmesi hipotezini konu alan çalışmalar küreselleşme davranışının artmasına paralel olarak artış eğilimi göstermektedir. Özellikle son yıllarda yaşanan küresel krizler ve

bu krizlerin ulusal ekonomilere etkisindeki artış eğilimi diğer ekonomik, sosyal, kültürel ve hatta sağlık konularındaki sorunların uluslararası etkilere olan bağlılığını gösterdiği kadar ulusal enflasyon oranlarının küresel enflasyon oranlarına olan bağlılığını da göstermektedir.

Bu çalışma kapsamında Türkiye ekonomisinin önemli ticaret ortaklarında yaşanan enflasyon sorununun Türkiye ekonomisi enflasyonuna etkisi incelenmiştir. Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık, Bulgaristan, Çin, Fransa, İspanya, İtalya, Polonya ve Yunanistan'ın aralarında bulunduğu 10 ülkenin enflasyon verisiyle yapılan incelemeye göre Türkiye ekonomisindeki enflasyon dış ülkelerin enflasyonunda önemli ölçüde etkilenmektedir. Bu etki bazı ülkelerde 3 aya kadar uzayabilmektedir. Literatürde ülkelerarası fiyat artışlarının doğrusal bir etkiyle hareket edebileceği görüşü yaygın olarak kabul görmektedir (Jiang vd., 2024). Ancak bu çalışma kapsamında yapılan analizler literatürden farklı olarak ticaret ortağı olan ülkedeki enflasyonun nadiren ve çok az bir düzeyde de olsa ulusal enflasyona negatif yönde etki edebileceğini göstermektedir. Bu beklenmedik tespitin nedenleri sonuç bölümünde tartışılmıştır.

Çalışma analiz ve bulgularıyla enflasyon sorunu ile ilgili belirsizlikleri gidermeyi amaçlamaktadır. Hızla küreselleşen ve “tek Pazar” haline gelen dünya ekonomisinde sorunların ulusal ölçekte değerlendirilmesi kısıtlı bir bakış açısını yansıtmaktadır. Bu bağlamda Türkiye ekonomisindeki enflasyon sorunu uluslararası ölçekte değerlendirilmiş ve Türkiye ekonomisi enflasyon sorununun uluslararası ekonomik koşullardan etkilenebileceği tespit edilmiştir. Bu bağlamda ulusal boyutta uygulanan dezenflasyon politikalarının beklenen başarıyı sağlamaması şaşılar bir durum olmayacaktır. Çalışma sonuç bölümünde enflasyon sorununu ulusötesi bir sorun olarak değerlendirmiş ve bu ekonomik sorunun çözümü için uluslararası politikaların geliştirilmesi gerektiğinin altını çizmiştir.

Literatür

Enflasyonun küreselleşmesi güncelliğini koruyan tartışmalı bir konudur. Ülkelerarası ekonomik entegrasyonlar ve ülkelerin birbirine bağımlılığının artması sonucu ülkelerin enflasyonlarının da birbirlerinden etkilenebileceği öne sürülmektedir (Auer & Mehrotra, 2014). Son yıllarda artan enflasyon eğilimiyle dikkat çeken enflasyonun yerelliği ya da küreselliği konusunda tartışmalar oldukça temel düzeyde sürmektedir. Örneğin hangi ürün ya da ürün gruplarındaki enflasyonun yerel ya da küresel olabileceği bu temel tartışma konularından birini oluşturmaktadır. Altansukh vd. (2017), gıda fiyatlarının yerellik eğilimi sergilediğini ancak enerji fiyatlarının daha küresel olduğu sonucunu tespit etmiştir. Bu tespit uluslararası

etkilerle ortaya çıkabilecek bir enflasyonist ortamın anlaşılması açısından önemlidir. Ancak küreselleşmenin gıda fiyatlarını artış eğilimine soktuğu ve ciddi bir gıda krizi gelişmesine neden olduğu az gelişmiş ülkelerde gıda fiyatları bile küreselleşme eğilimi gösterebilecektir. Nitekim uzun vadede gıda ürünleri de dahil olmak üzere fiyatların tek fiyat yasasına uygun hareket edebileceğini vurgulayan güncel çalışmalar bulunmaktadır (Liu & Lee, 2021).

Uluslararası bölgesel entegrasyonların ya da doğrudan doğruya küreselleşmenin ve dışa açılmanın etkisiyle enflasyon da dışsal etkilere açılmaktadır. En önemli uluslararası bölgesel ekonomik entegrasyon örneği olan Avrupa Birliği (AB) enflasyonun yayılma etkisinin görülebileceği bir örnektir. Hałka ve Szafranek (2016) AB'de enflasyonun bu yayılma etkisini incelemiştir ve bu etkinin entegrasyon süreciyle birlikte giderek arttığını belirtmektedir. Enerji enflasyonunda yayılma etkisi zaten yüksek olduğu için özellikle enerji dışındaki enflasyon oranının yayılma etkisindeki artış Hałka ve Szafranek'in önemli bir bulgusudur.

Enflasyonun küreselleşmesini inceleyen çalışmalar ile fiyatların yakınsamasını ve tek fiyat yasasını inceleyen çalışmaları ortak bir paydada değerlendirebilmek mümkündür. Esas itibarıyla tüm bu çalışmalar benzer bir varsayımı incelemekte ve benzer hipotez sorusuna yanıt aramaktadır. Nitekim bu çalışmaların kullandıkları yöntemler de birbirlerine oldukça benzemektedir. Bu tür çalışmalarda hipotez testleri genellikle Diebold ve Yılmaz (2014) tarafından geliştirilen ve fiyatlardaki yakınsamaları analiz edebilen analiz yöntemi kullanılarak yapılmaktadır. Bu çalışmaların bazılarında elde edilen bilgiler ışığında küresel enflasyonun ve enflasyonun dışa bağımlılığının en önemli aktörü enerji ve petrol fiyatları olarak kabul edilebilmektedir (Xiao & Huang, 2018; Elsayed vd., 2021). Ancak yalnızca ekonomik değil, küresel ölçüde etki yaratabilen sosyal ve politik gelişmeler de bir ekonomide oluşan enflasyonu etkileyebilen önemli dış unsurlar arasında sayılabilmektedir (Aharon & Qadan, 2022). Elbette bu durumun önemli bir nedeni küreselleşmenin ulusal ekonomiler üzerindeki etkisinin güçlenmesi olarak gösterilebilir.

Literatürde küreselleşmenin ve dış etkilerin enflasyonu önemli ölçüde etkilemediği sonucuna varan uygulamaya dayalı çalışmalar da bulunmaktadır (Bianchi & Civelli, 2015). Ancak küresel enflasyonun ulusal ekonomilere yansımalarını her ekonomi için aynı ölçüde değerlendirmek gerekmektedir. Ülkenin küreselleşme derecesi, dış ticarete konu malları, finansal piyasaları, ülkelerin dış ticaretteki yeri ve konumu gibi birçok unsur ülkelerin dış enflasyonlardan etkilenme derecesini ve hatta dış enflasyonu etkileme gücünü değiştirebilmektedir. Bütün bunlarla birlikte küresel krizler de küresel enflasyonun ulusal ekonomilere etkisini artırabilmektedir (Bouri vd., 2023). Bu nedenle küresel enflasyonun ulusal ekonomilere

etkisi dönemsel ya da bölgesel olarak analiz edilmelidir. Buna karşın Cepni ve Clements (2024) ortalama bir ekonomide enflasyonun ne ölçüde yerel unsurlarla ilişkili olduğu sorusuna yanıt aramıştır. Ulaştıkları sonuca göre küresel enflasyon, ortalama bir ekonomide ulusal enflasyonun yarısından fazlasını açıklamaktadır. Ancak belirtildiği üzere enflasyonun dışa bağımlılığı ülkenin dışa açık düzeyi, enflasyonun nedeni, dış ticarete konu malların nitelikleri gibi unsurlar nedeniyle ülke ekonomileri üzerinde farklılık gösterebilmektedir. Özellikle finansal açıklık belli bir düzeye kadar enflasyon düzeyini açıklayabilmektedir. Ancak bir eşikten sonra bu açıklama gücünü kaybedebilmektedir (Badinger, 2009, s. 895).

Literatürde Türkiye özelinde yapılan çalışmalardan dikkat çeken bir başka güncel çalışma Çakır (2023) tarafından gerçekleştirilmiştir. Çakır, uluslararası ölçekte enflasyonunun yayılımını incelemese de Türkiye'nin bölgeleri arasındaki enflasyon yayılmasını analiz etmiştir. Ulaştığı sonuçlara göre mal ve hizmet türü fark etmeksizin bölgeler arasında enflasyon yayılması söz konusudur. Bu nedenle Çakır bölgelere göre enflasyonla mücadele politikalarının uygulanmasını önermektedir. Çakır'ın bu tespiti uluslararası ölçekte de geçerli olabilecek bir durumun ulusal düzeydeki bir örneğidir.

Uluslararası enflasyonun ulusal enflasyonlara etkisinin incelendiği bir başka anahtar kavram da kur geçişkenliğidir. Türkiye ekonomisinin üretim yapısı nedeniyle döviz kurları özellikle üretici fiyatlarını etkileyebilmektedir (Aytekin vd., 2023). Türkiye ekonomisi 2004-2021 yılları arasında kur geçişkenliğini analiz eden Şeker (2022), döviz kurlarının ÜFE ve TÜFE'nin nedeni olduğu sonucuna istatistiki olarak ulaşmıştır. Şeker'in çalışmasına göre kur geçişkenliği TÜFE için yaklaşık %37 ÜFE için ise yaklaşık %61,6'dır. Bu sonuçlar Türkiye'nin ihracata dayalı üretim modeli nedeniyle oldukça gerçekçidir. Elbette dış ticaret başta olmak üzere ekonomi koşullardaki değişiklikler kur geçişkenliğini de değiştirebilmektedir. Nitekim Türkiye ekonomisinde enflasyondaki döviz kuru geçişkenliğinin etkisinde bir değişim olduğunu tartışan çalışmalar bulunmaktadır (Hakan Kara & Cagri Sarikaya, 2021; Yıldırım, 2021; Aytekin vd., 2023; Karabacak, 2023; Kaya, 2024). Ekonominin şartları, enflasyon krizinin nedenleri ve boyutu, uygulanan ekonomi politikaları, gelir ve servet dağılımı gibi birçok unsur kur geçişkenliğini etkileyebilmektedir. Elbette kur geçişkenliğine bağlı olarak uluslararası enflasyonun ulusal enflasyona etkisi de değişebilecektir.

Kur geçişkenliğini aradan çıkartarak, ulusal enflasyonun uluslararası enflasyondan etkilendiğini inceleyen çalışmalar enflasyonun küreselleşmesi hipotezinin (globalization hypothesis for inflation) gelişmesini sağlamıştır. Bu hipotez küreselleşmenin ulus devletler

üzerindeki etkisini toplumsal, ekonomik, kültürel, politik ve hatta sağlık gibi her alanda artıracakını ön gören küreselleşme hipotezinin (Globalization Hypothesis) bir parçası olarak incelenebilmektedir. Bu hipotezler üzerinde tartışmalar güncelliğini korumaktadır. Örneğin Yolcu Karardam (2020) 1985-2017 dönemini kapsayan 26 ülkenin verisini kullanarak küresel çıktı açığının enflasyon oranlarına etkisini analiz etmiş ancak istatistiki olarak anlamlı sonuca ulaşamamıştır. Yazar, küreselleşmenin kapsamı arttıkça gelişmiş ekonomilerin enflasyon hareketleri üzerinde yabancı çıktı açığından ziyade yerel çıktı açığının etkisinin artacağını iddia etmiştir. Türkiye ekonomisinde ise enflasyonun küreselleşme hipotezini konu alan az sayıda çalışma bulunmaktadır. Bayır ve Orak (2023), Türkiye ekonomisinde 2001 sonrası yaşanan enflasyon düşüşlerinin aynı dönemde küresel ölçüde yaşandığını belirtmiş ve Türkiye ekonomisinde yaşanan bu olumlu sürecin küresel dezenflasyon süreciyle ilişkilendirilebileceğinin altını çizmiştir. Yaptıkları analizde hem küresel talep değişiklikleri hem de uluslararası girdi fiyatlarındaki değişimler ve döviz kuru dalgalanmaları Türkiye'deki enflasyon oranlarının belirleyicisi olarak tespit edilmiştir.

Literatürde ülkeler özelinde gözlemlenen enflasyonun Türkiye ekonomisinde yaşanan fiyat artışlarına etkisini inceleyen çalışmanın olmayışı önemli bir eksiktir. Bu çalışma Türkiye'nin önemli ticaret ortaklarındaki enflasyonun Türkiye'deki enflasyona etkisini inceleyerek literatürdeki bu boşluğu doldurmayı ve enflasyonun belirleyicileri ile ilgili çalışmalara farklı bir bakış açısı sunmayı amaçlamaktadır.

Analiz

Çalışmanın hipotezini test etmek amacıyla Türkiye'nin son on yıldaki önemli ticaret ortaklarının aylık enflasyon verileri kullanılmıştır. Analizde Stata 17 paket programı ve programı ve programa ait kılavuzlardan yararlanılmıştır (StataCorp, 2021). Türkiye'nin dış ticaretinde önemli yere sahip ülkelerin tespiti için ITC (2025) veri tabanı ve TÜİK (2025)'ten alınan veriler kullanılarak Tablo 1'deki sıralama yapılmıştır.

Tablo 1: Türkiye'nin toplam dış ticaretinde ülkelerin payı (2014-2024)

Sırası	Toplam Ticaret	Ortalama Yıllık Toplam Ticaret (Bin ABD Doları)	Yıllık Toplam Ticaretteki Payı (%)
1	Almanya	40472272.3	0.088898127
2	Rusya Federasyonu	34461803.74	0.075696017
3	Çin	32352177.94	0.071062183
4	Gizli Ülke	26176163	0.05749645
5	ABD	24001930.82	0.052720704
6	İtalya	21981020.92	0.048281737
7	Birleşik Krallık	17940132.55	0.039405847
8	Fransa	16504960.88	0.036253465
9	İspanya	13967462.72	0.030679802
10	Irak	12896004.13	0.028326322
19	Polonya	7583534.711	0.016758492
23	Bulgaristan	5673745.576	0.01253814
26	Yunanistan	4463489.49	0.009863653

Kaynak: ITC (2025), TÜİK (2025) ve yazarın hesabı

Tablo 1’de ortalama yıllık ticaret düzeyine göre ülkeler sınıflandırılmıştır. Sınıflandırmada “Gizli Ülke” olarak kategorize edilen veri ve enflasyon verisine ulaşamayan Irak ekonomisine ait veri serileri çıkarılmıştır. Ayrıca verileri bulunan ve Türkiye’nin coğrafi komşusu olan Bulgaristan ve Yunanistan ilk 10 ekonomi sıralamasına giremese de analiz edilmiştir. Ayrıca Türkiye ekonomisi ile benzer niteliği nedeniyle Polonya ekonomisinin çekim teorisine uygun bir gözlem olacağı düşünülerek Polonya ekonomisi verisi de analiz edilmiştir. Dolayısıyla toplam 11 ülke ekonomisinin enflasyon verisinin Türkiye ekonomisinin enflasyonuna etkisi incelenmek için modelleme yapılmıştır.

Türkiye ekonomisinin de aralarında bulunduğu 12 ülke ekonomisine ait aylık enflasyon verisi OECD veri tabanından alınmıştır (OECD, 2025). Analiz dönemi Şubat 2000 ile Aralık 2024 dönemini kapsamaktadır. Aylık frekanslı veriler mevsimsel etkilerden arındırılmıştır. Mevsimsel etkilerden arındırma yönteminde serilerin yapısına uygun olarak çarpımsal model (Multiplicative Decomposition) seçilmiştir. Bu yöntem statsmodels kütüphanesindeki standart “seasonal_decompose” fonksiyonu, model=‘multiplicative’ seçeneği ile kullanılmıştır. Modellerde kullanılan ve ülkelere ait aylık enflasyon oranını temsil eden değişkenlerin özeti Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2: Aylık enflasyon oranı değişkenleri ve ait olduğu ülkeler

Değişken	Ülke
TUR_A	Türkiye
BLG_A	Bulgaristan
POL_A	Polonya
İSP_A	İspanya
BK_A	Birleşik Krallık
YUN_A	Yunanistan
İTL_A	İtalya
ALM_A	Almanya
ABD_A	Amerika Birleşik Devletleri
FRA_A	Fransa
RUS_A	Rusya
ÇİN_A	Çin

Değişkenlerin özet istatistikleri Tablo 3'te verilmektedir.

Tablo 3: Değişkenlerin özet değerleri

Değişken	Ortalama	En çok	En az	St. Sapma	Gözlem*	Çarpıklık	Basıklık	Varyasyon Katsayısı
TUR_A	0.0152	0.1365	-0.0146	0.0176	299	2.9469	15.4745	1.1623
ALM_A	0.0016	0.0175	-0.0085	0.0027	298	1.6376	11.5269	1.7353
ÇİN_A	0.0017	0.0192	-0.0094	0.0038	299	0.4732	4.9477	2.2836
ABD_A	0.0021	0.0123	-0.0159	0.0030	298	-0.6745	8.3012	1.4118
İTA_A	0.0017	0.0321	-0.0043	0.0028	298	4.9360	51.2410	1.6838
BK_A	0.0021	0.0166	-0.0049	0.0023	299	1.6356	11.2272	1.1075
FRA_A	0.0014	0.0098	-0.0049	0.0021	298	0.3114	5.0775	1.5133
İSP_A	0.0019	0.0252	-0.0074	0.0035	299	1.3226	10.2312	1.7947
BLG_A	0.0036	0.0309	-0.0099	0.0060	299	1.4542	6.9413	1.6487
YUN_A	0.0018	0.0148	-0.0136	0.0039	299	0.0153	4.6607	2.2069
POL_A	0.0028	0.0293	-0.0041	0.0042	298	2.1842	10.9322	1.5076

Tablo 3'e istinaden, analiz dönemini kapsayan Şubat 2000 ile Aralık 2024 döneminde aylık enflasyon volatilitesi ve ortalama enflasyon düzeyi en yüksek olan ülkenin Türkiye olduğu anlaşılmaktadır. Bu dönemde Türkiye ekonomisinin ortalama aylık enflasyonu yaklaşık %1,52'dir. Türkiye ekonomisini %0,36 ile Bulgaristan izlemektedir. Bu dönemde en düşük aylık enflasyona ise yaklaşık %0,14 ile Fransa sahiptir. Bu dönemde Türkiye'nin en

düşük aylık enflasyon düzeyi ve en yüksek enflasyon düzeyi arasındaki fark yaklaşık %15,11 gibi ciddi bir boyuttadır. Aynı oran 2'nci sırada olan Bulgaristan'da yaklaşık %4,1'dir. Türkiye'de bu farkın fazla olması, gözlemlenen ülkelere göre enflasyonun ne denli büyük bir sorun olduğuna işaret etmektedir. Enflasyon disiplini açısından Türkiye ekonomisi, ticaret ortağı olan ülkelere göre oldukça başarısız bir performans sergilemektedir.

Zaman serisi analizlerinde en önemli varsayımlardan biri olan durağanlığın kullanılan seriler için sınanması amacıyla serilere Dickey ve Fuller (1979) tarafından önerilen Artırılmış Dickey–Fuller (ADF) durağanlık testleri uygulanmıştır. Literatürde en çok bilinen ve kabul gören bir test olması, hata terimlerindeki otokorelasyona karşı modele arındırılmış gecikmeli fark terimleri ekleyerek modeli dirençli hale getirmesi birim kök analizinde ADF yönteminin tercih nedeni olmuştur. Test sonuçları Tablo 4'te verilmektedir.

Tablo 4: ADF birim kök testi sonuçları

Değişken	Gecikme ¹	Sabitli	Sabitli ve Trendli	Sabitsiz ve Trendsiz
TUR_A	Düzey	-6.921***	-7.065***	-5.156***
BLG_A	Düzey	-10.379***	-10.415***	-8.492***
POL_A	Düzey	-10.087***	-10.372***	-8.077***
İSP_A	Düzey	-12.924***	-12.916***	-10.609***
BK_A	Düzey	-11.934***	-12.550***	-7.995***
YUN_A	Düzey	-13.718***	-13.797***	-11.928***
İTL_A	Düzey	-11.973***	-11.953***	-9.740***
ALM_A	Düzey	-15.548***	-15.901***	-12.253***
ABD_A	Düzey	-10.411***	-10.455***	-8.028***
FRA_A	Düzey	-13.514***	-13.530***	-10.328***
RUS_A	Düzey	-2.978**	-2.652	-0.909
ÇİN_A	Düzey	-16.331***	-16.328***	-14.043***
TUR_A	1	-6.394***	-6.543***	-4.611***
BLG_A	1	-7.904***	-7.956***	-6.210***
POL_A	3	-4.253***	-4.467***	-3.267***
İSP_A	1	-9.520***	-9.520***	-7.411***

¹ ADF testleri serilerin düzey değerlerinde ve SBIC (Schwarz's Bayesian Information Criterion) kritik değerine göre belirlenen gecikme değerlerinde test edilmiştir.

Tablo 4: ADF birim kök testi sonuçları DEVAM

Değişken	Gecikme	Sabitli	Sabitli ve Trendli	Sabitsiz ve Trendsiz
BK_A	1	-7.622***	-8.108***	-4.793***
YUN_A	3	-5.212***	-5.254***	-4.297***
İTL_A	1	-7.812***	-7.799***	-6.176***
ALM_A	5	-3.989***	-4.197***	-2.766***
ABD_A	2	-7.659***	-7.714***	-5.234***
FRA_A	1	-9.230***	-9.249***	-6.674***
RUS_A	1	-3.158**	-2.897	-0.931
ÇİN_A	1	-9.895***	-9.912***	-8.113***

***: %1 hata payında, **: %5 hata payında, *: %10 hata payında boş hipotezin reddedildiğini ifade etmektedir.

Tablo 4'te verilen durağanlık testlerinden de görülebileceği üzere, Rusya ekonomisi aylık enflasyon oranını gösteren RUS_A değişkeni dışında bütün değişkenler %5 hata payında tüm modellerde durağandır. RUS_A değişkeni durağan olmadığı için analizde kullanılmamıştır. Analiz edilmek istenen model Denklem 1'deki gibidir.

$$TUR_t = \beta_0 + \beta_1 X_t + \beta_2 X_{(t-1)} + \beta_3 X_{(t-2)} + \beta_4 X_{(t-3)} + \varepsilon_t \quad (1)$$

Denklem 1'de TUR olarak gösterilen değer bağımlı değişkeni ifade etmektedir. Durağanlık varsayımını sağlayan 10 ülkenin verileri kullanılarak Denklem 1'de örneği sunulan 10 farklı model analiz edilmiştir. Analizlerde doğru yöntemi belirleyebilmek için analiz varsayımlarını sınavan testler yapılmıştır. Öncelikle modellerin hata terimlerinin normal dağılıp dağılmadığını analiz etmek amacıyla Jarque ve Bera (1987) tarafından geliştirilen normal dağılım testi ve test sonuçlarını desteklemek için D'agostino vd., (1990) tarafından geliştirilen basıklık-çarpıklık testi yapılmıştır. Bu testlere ilişkin sonuçlar Tablo 5'te özetlenmektedir.

Tablo 5: Normal dağılım testleri sonuçları

Değişken	JB Testi		D'agostino Testi	
	Ki-Kare	P Değeri	Düz. Ki-Kare	P Değeri
ALM_A	2393	0.000	153.26	0.000
ÇİN_A	2648	0.000	160.49	0.000
ABD_A	2064	0.000	150.02	0.000
İTL_A	2637	0.000	158.95	0.000
BK_A	2093	0.000	150.14	0.000
FRA_A	2556	0.000	156.28	0.000
İSP_A	1577	0.000	138.1	0.000
BLG_A	2483	0.000	155.84	0.000
YUN_A	1549	0.000	134.43	0.000
POL_A	2817	0.000	162.67	0.000
H ₀ : Hata terimleri normal dağılmıştır (çarpıklık=0 ve basıklık=3)				
H _a : Hata terimleri normal dağılmamıştır (çarpıklık≠0 ve basıklık≠3)				

Tablo 5'te verilen sonuçlara göre bütün modellerde kalıntılar normal dağılım varsayımını sağlamamaktadır. Modellerde varyansın sabit olup olmadığını sınamak için Breusch ve Pagan (1979) tarafından önerilen modeldeki tüm bağımsız değişkenlere göre değişen varyansı test eden yöntem ve bu yöntemi kullanarak Cook ve Weisberg (1983) tarafından geliştirilen bağımlı değişkenin tahmin değerine göre değişen varyansı analiz eden test yapılmıştır. Ulaşılan sonuçlar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: Değişen varyans testleri sonuçları

Model Numarası	Açıklayıcı Değişken	Bağımlı değişkenin tahmin değerine göre		Tüm bağımsız değişkenlere göre	
		Ki2(1)	P Değeri	Ki2(4)	P Değeri
1	ALM_A	8.660	0.003	10.060	0.039
2	ÇİN_A	1.150	0.284	3.270	0.514
3	ABD_A	6.720	0.010	7.080	0.132
4	İTL_A	4.840	0.028	6.090	0.193
5	BK_A	6.780	0.009	7.920	0.094
6	FRA_A	7.030	0.008	7.340	0.119
7	İSP_A	13.440	0.000	13.560	0.009
8	BLG_A	5.130	0.024	5.350	0.253
9	YUN_A	17.220	0.000	19.140	0.001
10	POL_A	4.160	0.041	4.330	
H ₀ : Sabit Varyans					
H _a : Değişen Varyans					

Tablo 6’da verilen test sonuçlarına göre bağımlı değişkenin tahmin değerine göre açıklayıcı değişkenin Çin ekonomisinin aylık enflasyon verilerinin olduğu model dışında bütün modellerde %5 hata payında değişen varyans sorunu bulunmaktadır. Tüm bağımsız değişkenlere göre değişen varyans durumunu test edildiğinde ise 1, 7 ve 9 numaralı modeller dışında bütün modellerde %5 hataya payında değişen varyans sorunu bulunmamaktadır. Otokorelasyonun test edilmesi için Breusch (1978) ve Godfrey (1978) tarafından geliştirilen test uygulanmıştır. Ulaşılan sonuçlar Tablo 7’de verilmektedir.

Tablo 7: Breusch–Godfrey LM Otokorelasyon testi

Açıklayıcı Değişken	Gecikme	chi2	Prob
ALM_A	1	130.353	0.000
	2	130.497	0.000
	3	137.429	0.000
ÇİN_A	1	148.669	0.000
	2	148.705	0.000
	3	156.968	0.000
ABD_A	1	136.962	0.000
	2	137.137	0.000
	3	145.814	0.000
İTL_A	1	136.706	0.000
	2	136.957	0.000
	3	148.350	0.000
BK_A	1	135.053	0.000
	2	135.359	0.000
	3	143.262	0.000
FRA_A	1	126.787	0.000
	2	126.997	0.000
	3	134.927	0.000
İSP_A	1	127.068	0.000
	2	127.291	0.000
	3	134.363	0.000
	2	133.799	0.000
	3	142.966	0.000
	3	139.706	0.000

Tablo 7: Breusch–Godfrey LM Otokorelasyon testi DEVAM

Açıklayıcı Değişken	Gecikme	chi2	Prob
YUN_A	2	145.480	0.000
	3	153.766	0.000
	1	133.711	0.000
	2	133.799	0.000
	3	142.966	0.000
	1	133.796	0.000
POL_A	2	134.213	0.000
	3	139.706	0.000
H₀: Otokorelasyon bulunmamaktadır.			
H_a: Otokorelasyon bulunmaktadır.			

Tablo 7’deki sonuçlara istinaden, modellerin tümünde otokorelasyon olduğu anlaşılmaktadır. Sonuç olarak analiz edilen modellerin tümünde normal dağılım sağlanmıyor ve otokorelasyon bulunuyorken, önemli bir kısımda değişen varyans da bulunmaktadır. Bu bağlamda modellerin en küçük kareler (EKK) yöntemiyle analiz edilmesi istatistiki olarak geçerli olmayan sonuçları verebilecektir. Diğer bir deyişle EKK’nın güvenilir (sapmasız ve etkin) sonuçlar verebilmesi için hata terimlerinin sabit varyansa sahip ve otokorelasyonsuz olması gerekmekte, ancak modelde bu iki sorun gözlemlenmektedir. Dolayısıyla katsayıların istatistiki anlamlılığını ölçmek amacıyla da hesaplanan standart hatalar, t-istatistikleri ve p olabilirlik değerleri istatistiki olarak yorumlanabilir olmayacaktır. Bu nedenle modelin analizinde değişen varyans ya da diğer adıyla heteroskedasticity ve otokorelasyon sorununa dirençli olan yöntemlere başvurulmuştur. Bu kriterlere istinaden modeller White (1980) tarafından geliştirilen dirençli EKK yöntemi (Hamilton, 1991, 1992) ve Newey ve West (1987) tarafından önerilen yöntemlerle ayrı ayrı analiz edilmektedir. Birbirini desteklemesi için kullanılan bu modellerde dirençli EKK yöntemi sadece değişen varyans sorununa karşı hataları düzeltmektedir. Modelde aynı zamanda otokorelasyon bulunduğu için hem otokorelasyon hem de değişen varyansa karşı dirençli tahminciler sunan Newey-West yönteminin çıktıları daha tutarlı olacaktır. Bu nedenle nihai açıklamalarda Newey-West yöntemi yorumlanmış, dirençli EKK yöntemi ise destekleyici bir analiz ve profesyonellerin istatistiki çıktıları yorumlayabilmesi için bir karşılaştırma aracı olarak Tablo 8’de paylaşılmıştır.

Her iki yöntemle de yapılan analizlerden elde edilen sonuçlar birbirlerini destekler niteliktedir. Analizlerde her açıklayıcı değişkenin 3 aya kadar gecikmesi modele dahil edilmiştir. Diğer bir deyişle her model Denklem 1'de gösterildiği üzere açıklayıcı değişkenin düzey değeri, 1'inci mertebeden gecikmesi, 2'nci mertebeden gecikmesi ve 3'üncü mertebeden gecikmesiyle oluşturulmuştur. Kurulan çeşitli model spesifikasyonlarında 3'üncü mertebeye kadar modele eklenen değişkenlerin istatistiki olarak daha anlamlı sonuçlar verdiği anlaşılmaktadır. Gözlemlenen bu durumun nedeni enflasyonun ortalama üç ay içinde dış ticaret yoluyla geçişinin devam etmesi olabilir. Nitekim Tablo 8'deki sonuçlar detaylı olarak incelendiğinde gecikme uzunluğu arttıkça katsayıların azalma eğilimine girdiği görülebilmektedir. Dirençli EKK ve Newey-West yöntemleriyle yapılan analiz sonuçları Tablo 8'de verilmektedir.

Tablo 8: Analiz sonuçları

Gecikme	Değer	ALM_A	ÇİN_A	ABD_A	İTL_A	BK_A	FRA_A	İSP_A	BLG_A	YUN_A	POL_A
Dirençli EKK yöntemiyle yapılan analiz sonuçları											
Düzey	Katsayı	1.039***	-0.293**	0.573***	0.793***	0.562**	1.232***	0.847***	0.217**	0.539***	1.076***
	St. Hata	0.208	0.148	0.208	0.205	0.263	0.268	0.169	0.108	0.152	0.137
	t Değeri	4.990	-1.980	2.760	3.860	2.140	4.590	5.000	2.010	3.540	7.880
	P Değeri	0.000	0.048	0.006	0.000	0.034	0.000	0.000	0.045	0.001	0.000
1	Katsayı	0.682***	-0.369**	0.426	0.546**	0.932***	0.832***	0.328*	0.125	0.509***	-0.012
	St. Hata	0.209	0.147	0.235	0.211	0.261	0.271	0.173	0.115	0.151	0.141
	t Değeri	3.260	-2.520	1.810	2.590	3.570	3.070	1.890	1.090	3.380	-0.090
	P Değeri	0.001	0.012	0.071	0.010	0.000	0.002	0.059	0.278	0.001	0.932
2	Katsayı	0.457**	-0.285*	0.145	0.048	0.453*	0.642**	0.300*	0.101	0.331**	0.398***
	St. Hata	0.209	0.146	0.233	0.211	0.261	0.271	0.174	0.115	0.151	0.140
	t Değeri	2.190	-1.950	0.620	0.230	1.730	2.370	1.730	0.880	2.200	2.830
	P Değeri	0.029	0.052	0.535	0.821	0.084	0.019	0.085	0.379	0.029	0.005
3	Katsayı	0.558***	-0.097	0.582***	0.982***	0.584**	0.891***	0.445***	0.162***	0.297***	0.284***
	St. Hata	0.208	0.146	0.206	0.206	0.263	0.271	0.169	0.107	0.152	0.135
	t Değeri	2.680	-0.660	2.830	4.770	2.220	3.280	2.630	1.510	1.950	2.100
	P Değeri	0.008	0.507	0.005	0.000	0.027	0.001	0.009	0.133	0.052	0.037
Sabit	Katsayı	0.007***	0.012***	0.007***	0.007***	0.006***	0.006***	0.008***	0.009***	0.008***	0.006***
	St. Hata	0.001	0.001	0.001	0.001	0.001	0.001	0.001	0.001	0.001	0.001
	t Değeri	9.280	17.960	9.250	10.310	6.640	8.050	10.270	11.850	12.650	10.290
	P Değeri	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000

Tablo 8: Analiz sonuçları DEVAM

Gecikme	Deger	ALM_A	ÇİN_A	ABD_A	İTL_A	BK_A	FRA_A	İSP_A	BLG_A	YUN_A	POL_A
Newey-West yöntemiyle yapılan analiz sonuçları (gecikme 4)¹											
Düzey	Katsayı	1.523***	-0.459*	1.118***	0.974**	1.179**	2.309***	1.035***	0.613***	0.980***	1.099***
	St. Hata	0.355	0.259	0.372	0.417	0.516	0.564	0.350	0.227	0.229	0.224
	t Değeri	4.290	-1.770	3.010	2.340	2.280	4.100	2.960	2.700	4.290	4.900
	P Değeri	0.000	0.077	0.003	0.020	0.023	0.000	0.003	0.007	0.000	0.000
1	Katsayı	1.459***	-0.423*	0.574*	0.738*	1.168**	1.509***	0.807**	0.161	0.947***	0.558***
	St. Hata	0.482	0.227	0.312	0.412	0.462	0.412	0.375	0.150	0.258	0.191
	t Değeri	3.030	-1.870	1.840	1.790	2.530	3.660	2.150	1.070	3.670	2.930
	P Değeri	0.003	0.063	0.067	0.074	0.012	0.000	0.032	0.284	0.000	0.004
2	Katsayı	0.717**	-0.302	0.450	0.577	1.073*	0.417	0.574*	0.148	0.909***	0.159
	St. Hata	0.310	0.299	0.372	0.499	0.572	0.404	0.305	0.150	0.332	0.219
	t Değeri	2.320	-1.010	1.210	1.160	1.880	1.030	1.880	0.990	2.740	0.730
	P Değeri	0.021	0.313	0.228	0.248	0.062	0.303	0.061	0.325	0.007	0.469
3	Katsayı	0.482**	-0.334	0.815***	1.078***	0.492	1.055**	0.898**	0.195	0.047	0.440**
	St. Hata	0.224	0.215	0.270	0.304	0.566	0.465	0.393	0.132	0.260	0.176
	t Değeri	2.160	-1.550	3.010	3.550	0.870	2.270	2.280	1.480	0.180	2.490
	P Değeri	0.032	0.122	0.003	0.001	0.385	0.024	0.023	0.141	0.858	0.013
Sabit	Katsayı	0.008***	0.018***	0.009***	0.009***	0.007***	0.008***	0.009***	0.011***	0.010***	0.009***
	St. Hata	0.002	0.002	0.002	0.002	0.003	0.002	0.002	0.002	0.001	0.002
	t Değeri	5.030	7.300	4.190	4.850	2.760	4.440	4.920	5.910	6.770	5.080
	P Değeri	0.000	0.000	0.000	0.000	0.006	0.000	0.000	0.000	0.000	0.000

***: %1 hata payında anlamlılığı, **: %5 hata payında anlamlılığı, *: %10 hata payında anlamlılığı ifade etmektedir.

Tablo 8’de verilen analiz sonuçlarına istinaden, katsayılar farklılaşabilse de her iki yöntemde de sonuçların önemli bir kısmı anlamlıdır ve katsayıların işaretleri iki modelde de aynıdır. Ulaşılan sonuçlara göre Almanya, Polonya ve Fransa ekonomilerindeki aylık enflasyon Türkiye enflasyonunu önemli ölçüde etkilemektedir ve bu ülkelerde artan enflasyon hem cari dönemde hem de gelecek dönemlerde Türkiye’deki enflasyonu artırmaktadır. Modeldeki en önemli bulgu Çin ekonomisinde yaşanan aylık enflasyon artışlarının hem cari hem de gelecek dönemlerde Türkiye ekonomisindeki aylık enflasyonu düşürebilmesidir. Bu tespit Çin ve Türkiye arasındaki ekonomik entegrasyonun yapısı ve Çin ekonomisine özgü mali ve finansal özelliklerden kaynaklanması beklenilebilir. Bu önemli tespitin nedenleri bu çalışmanın kapsamı dışında kaldığından gelecek çalışmalarda araştırılması önerilmektedir.

¹ Newey-West yönteminde gecikme uzunluğu örneklem büyüklüğüne göre seçilmektedir. Bu nedenle gecikme uzunluğu $T^{1/4}$ formülüyle hesaplanmıştır.

Ulaşılan sonuçlara genel olarak bakıldığında görülmektedir ki ticaret ortaklığı ile enflasyonun yayılım etkisindeki anlamlılık ilişkisi olabilir. Ancak bu etkinin düzeyi, yani hesaplanan katsayının dış ticaret ağırlığıyla ilişkisi çok da güçlü olmayabilmektedir. Bunun nedeni ticaret ilişkisinin yapısına ya da iki ülke arasındaki entegrasyona göre etkinin negatif yönde olabilmesi sayılabilir. Sonuçlar göstermektedir ki ilk modele göre sırasıyla Fransa, Polonya ve Almanya'daki enflasyon Türkiye ekonomisindeki enflasyonu daha çok etkilerken Newey-West yöntemini kullanan modele göre sıralama Fransa, Almanya ve ABD şeklindedir.

Sonuç

Türkiye ekonomisinde enflasyon sorunu iç gelişmelerden olduğu kadar, dış gelişmelerden de etkilenmektedir. Söz konusu dış gelişmelerden en önemlisi yabancı ülkelerin enflasyonu olarak kabul edilebilir. Çalışma kapsamında Türkiye'nin önemli ekonomik partnerleri ticaret hacmi, coğrafi ve sosyal ilişkiler kriter alınarak seçilen ve verilerine ulaşılabilen 10 ülke için analiz edilmiştir. Analizden elde edilen sonuçlar gecikme uzunluğu arttıkça enflasyonist etkilerin geçişindeki etkilerin zayıfladığını göstermektedir. Enflasyon ticaret ortağı ülkelerin aynı ay içinde yaşadığı enflasyondan daha yüksek bir katsayıyla etkilenme düzeyine sahipken, gecikme düzeyi arttıkça bu etki azalmaktadır. Bu durum seçilen ülkelerle yapılan ticaretin canlılığına işaret edebilmektedir. Farklı çalışmalarla bu ülkelerdeki ticarete konu ürünlerin kısa ve uzun dönem esneklikleri analiz edilerek detaylı sonuçlara ulaşılabılır.

Analiz sonuçlarına göre Almanya, ABD, İtalya, Birleşik Krallık, Fransa, İspanya, Bulgaristan, Yunanistan ve Polonya ekonomilerinde oluşan aylık enflasyon oranları genel olarak Türkiye'de yaşanan aylık enflasyonu aynı yönde etkilemektedir. Özellikle Fransa ve Almanya'nın ekonomilerinde oluşan 1 birimlik aylık enflasyon artışı Türkiye enflasyonunu aynı dönemde 1 birimden fazla etkileyebilmektedir. Bu etkiler üç dönem sonrasına kadar da aynı yönde ancak etkisi azalacak şekilde yansıyabilmektedir. Ancak bu ekonomilerden farklı olarak Çin ekonomisinde ortaya çıkan aylık enflasyon Türkiye ekonomisi enflasyonunu ters yönde etkilemektedir. Bu etki yaklaşık 1 ya da iki ay sonrasına kadar da uzayabilmektedir. Katsayılar incelendiğinde enflasyon geçişinde Yunanistan, Bulgaristan, İtalya gibi coğrafi olarak Türkiye ekonomisine daha yakın ülkelerden ziyade, Almanya, Fransa, Polonya gibi görece daha uzak kalan ülkelerin etkisinin daha fazla olabileceği gözlemlenmektedir. Bu da dış ticaret ve enflasyon ilişkisinde bölgesel yakınlıktan ziyade dış ticaretin niteliğinin daha önemli olabileceğine işaret etmektedir.

Çalışmanın bulgularına istinaden detaylı olarak araştırılması gereken bir diğer konu Türkiye ve Çin arasındaki ekonomik ilişkinin enflasyonun yayılımı bağlamında incelenmesidir. Türkiye ve Çin ekonomisi aylık enflasyon oranlarındaki ters yönlü etkileşim literatürden farklı olarak bir ülkede yaşanan enflasyonun başka bir ülkede enflasyonu az da olsa düşürebileceğini göstermektedir. Bunun nedeni Çin ekonomisindeki enflasyonun Çin'in devalüasyonist politikaları altında kalması ve daha fazla değer kaybeden ulusal para nedeniyle dış ülkelere daha ucuz mal satılması olabilir. Diğer önemli etkenler de enflasyonun türü ve nedenleri, uygulanan dezenflasyon politikası araçları ve ülkelerarasındaki entegrasyon yapısı ve düzeyi olabilir. Ancak varsayımlardan öte tespitler yapabilmek için Türkiye ve Çin ekonomileri ve bu ekonomiler arasındaki ilişki incelenmelidir. Çalışmanın önemli bir tespiti olan Türkiye ve Çin arasındaki ters yönlü enflasyon yayılımı ilişkisinin nedenleri çalışma kapsamı dışında kaldığından gelecek çalışmalar tarafından incelenmesi önerilmektedir.

Bu çalışma kapsamında elde edilen bulgular ticaret ortağı ülkelerdeki gelişmelerin enflasyona etkisinin önemli olabileceğini, farklı ülkelerin enflasyon üzerinde farklı yön ve düzeylerde spesifik etkilere neden olabileceğini göstermektedir. Çalışma politika yapıcılara karar alma aşamasında yabancı ülkelerin politikalarını ve ekonomik gidişatlarını daha fazla dikkate almaları gerektiğini önermektedir. Böylece ulusal ölçekte uygulanan ekonomi politikaları daha etkin biçimde kullanılabilir. Ayrıca bu çalışma enflasyon sorununun yalnızca bir ulusal sorun olmadığını bütün dünyayı etkileyebilen ortak bir sorun olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla dezenflasyon mücadeleleri dünya çapında bütün ülkelerin katılımıyla ve iş birliğiyle kolektif planlama çerçevesinde yürütülmelidir. Bu bağlamda ekonomik, politik, sosyolojik ve sağlık kökenli sorunlarda etkin bir biçimde inisiyatif alabilen Birleşmiş Milletlerin küresel enflasyon sorununda da inisiyatif alarak yoksulluğu derinleştiren bu sorunun çözümü için ülkeleri koordine etmesi gerekmektedir. Günümüzde etkin biçimde faaliyet gösteren Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü gibi uluslararası ve ulusüstü kurumların nihai hedefi ekonominin küreselleşmesi, dünyanın ideal bir tek Pazar haline gelmesidir. Ancak bu kurumların ideallerindeki hedefin sorumluluğunu da yüklenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda küresel ekonomik sorunlara da bu kurumların aktif müdahalesi gerekmektedir. Sınır ötesi bir sorun olabilen enflasyonun çözümü için, bu sorunu yaşayan ülkelere gerekli bilgi ve yatırım destekleri etkin biçimde sunulmalıdır. Aksi halde enflasyon sorunu yayılarak dış ticareti de engelleyebilecektir. Üstelik dış ticaret ve ülkelerin bağımlılığının artması, enflasyon sorununun dış etkenler nedeniyle ortaya çıkma riskini de yükseltecektir. Bu bağlamda enflasyon sorununun çözümü ulusal politikaların etkinlik alanı

dışına çıkabilecektir. Dolayısıyla ulusal politika yapıcılarının uluslararası kapsayıcı politikalarla enflasyon sorununa yaklaşması elzemdir. Bu çalışma özellikle aralarında güçlü ticari ilişkiler bulunan komşu ülkelerin ortak ve koordineli para ve maliye politikası yürütmesi gerektiğinin altını çizmektedir.

Kaynakça

- Aharon, D. Y., & Qadan, M. (2022). Infection, invasion, and inflation: Recent lessons. *Finance Research Letters*, 50, 103307. <https://doi.org/10.1016/j.frl.2022.103307>
- Altansukh, G., Becker, R., Bratsiotis, G., & Osborn, D. R. (2017). What is the globalisation of inflation? *Journal of Economic Dynamics and Control*, 74, 1-27. <https://doi.org/10.1016/j.jedc.2016.09.006>
- Auer, R. A., & Mehrotra, A. (2014). Trade linkages and the globalisation of inflation in Asia and the Pacific. *The Pacific Rim Economies and the Evolution of the International Monetary Architecture*, 49, 129-151. <https://doi.org/10.1016/j.jimonfin.2014.05.008>
- Aytekin, İ., Bayrakdar, S., & Aksoy, E. (2023). Türkiye’de Döviz Kuru ile Enflasyon Arasındaki Uzun ve Kısa Dönemli İlişkinin İncelenmesi. *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 87-112. <https://doi.org/10.26650/JEPR1114402>
- Badinger, H. (2009). Globalization, the output–inflation tradeoff and inflation. *European Economic Review*, 53(8), 888-907. <https://doi.org/10.1016/j.euroecorev.2009.03.005>
- Bayır, M., & Orak, Ç. (2023). Globalization and Inflation. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 41(1), 1-20. <https://doi.org/10.17065/huni-ibf.1096073>
- Bianchi, F., & Civelli, A. (2015). Globalization and inflation: Evidence from a time-varying VAR. *Review of Economic Dynamics*, 18(2), 406-433. <https://doi.org/10.1016/j.red.2014.07.004>
- Bouri, E., Gabauer, D., Gupta, R., & Kinatader, H. (2023). Global geopolitical risk and inflation spillovers across European and North American economies. *Research in International Business and Finance*, 66, 102048. <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2023.102048>
- Breusch, T. S. (1978). Testing for Autocorrelation in Dynamic Linear Models. *Australian Economic Papers*, 17(31), 334-355. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8454.1978.tb00635.x>
- Breusch, T. S., & Pagan, A. R. (1979). A Simple Test for Heteroscedasticity and Random Coefficient Variation. *Econometrica*, 47(5), 1287-1294. <https://doi.org/10.2307/1911963>

- Cepni, O., & Clements, M. P. (2024). How local is the local inflation factor? Evidence from emerging European countries. *International Journal of Forecasting*, 40(1), 160-183. <https://doi.org/10.1016/j.ijforecast.2023.01.008>
- Cook, R. D., & Weisberg, S. (1983). Diagnostics for heteroscedasticity in regression. *Biometrika*, 70(1), 1-10. <https://doi.org/10.1093/biomet/70.1.1>
- Çakır, M. (2023). Regional inflation spillovers in Turkey. *Economic Change and Restructuring*, 56(2), 959-980. <https://doi.org/10.1007/s10644-022-09455-8>
- D'agostino, R. B., Belanger, A., & D'agostino Jr., R. B. (1990). A Suggestion for Using Powerful and Informative Tests of Normality. *The American Statistician*, 44(4), 316-321. <https://doi.org/10.1080/00031305.1990.10475751>
- Dickey, D. A., & Fuller, W. A. (1979). Distribution of the Estimators for Autoregressive Time Series With a Unit Root. *Journal of the American Statistical Association*, 74(366), 427-431. <https://doi.org/10.2307/2286348>
- Diebold, F. X., & Yılmaz, K. (2014). On the network topology of variance decompositions: Measuring the connectedness of financial firms. *Causality, Prediction, and Specification Analysis: Recent Advances and Future Directions*, 182(1), 119-134. <https://doi.org/10.1016/j.jeconom.2014.04.012>
- Elsayed, A. H., Hammoudeh, S., & Sousa, R. M. (2021). Inflation synchronization among the G7 and China: The important role of oil inflation. *Energy Economics*, 100, 105332. <https://doi.org/10.1016/j.eneco.2021.105332>
- Godfrey, L. G. (1978). Testing Against General Autoregressive and Moving Average Error Models when the Regressors Include Lagged Dependent Variables. *Econometrica*, 46(6), 1293-1301. <https://doi.org/10.2307/1913829>
- Hakan Kara & Cagri Sarikaya. (2021). *Enflasyon dinamiklerindeki değişim: Döviz kuru geçişkenliği güçleniyor mu?* (Sayı 2121). Koc University-TUSIAD Economic Research Forum. <https://ideas.repec.org/p/koc/wpaper/2121.html>
- Hałka, A., & Szafranek, K. (2016). Whose Inflation Is It Anyway? Inflation Spillovers Between the Euro Area and Small Open Economies. *Eastern European Economics*, 54(2), 109-132. <https://doi.org/10.1080/00128775.2015.1126788>
- Hamilton, L. C. (1991). How Robust is Robust Regression? *Stata Technical Bulletin*, 1(2), 21-26.

- Hamilton, L. C. (1992). *Regression with Graphics: A Second Course in Applied Statistics*. Duxbury.
- ITC. (2025). *Trade Map*. <https://www.trademap.org/>
- Jarque, C. M., & Bera, A. K. (1987). A Test for Normality of Observations and Regression Residuals. *International Statistical Review / Revue Internationale de Statistique*, 55(2), 163-172. <https://doi.org/10.2307/1403192>
- Jiang, Y., Qu, B., Hong, Y., & Xiao, X. (2024). Dynamic connectedness of inflation around the world: A time-varying approach from G7 and E7 countries. *The Quarterly Review of Economics and Finance*, 95, 111-125. <https://doi.org/10.1016/j.qref.2024.03.006>
- Karabacak, M. (2023). Türkiye’de Enflasyonun Dinamikleri ve Döviz Kurunun Yurtiçi Fiyatlara Geçiş Etkisi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 18(1), 252-270. <https://doi.org/10.17153/oguiibf.1255298>
- Kaya, A. E. (2024). Üretici ve Tüketici Fiyatlarında Kur Geçişkenliği Etkisi: Türkiye, Brezilya ve Güney Afrika. *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 31-49. <https://doi.org/10.26650/JEPR1318757>
- Liu, T.-Y., & Lee, C.-C. (2021). Global convergence of inflation rates. *The North American Journal of Economics and Finance*, 58, 101501. <https://doi.org/10.1016/j.najef.2021.101501>
- Newey, W. K., & West, K. D. (1987). A Simple, Positive Semi-Definite, Heteroskedasticity and Autocorrelation Consistent Covariance Matrix. *Econometrica*, 55(3), 703-708. <https://doi.org/10.2307/1913610>
- OECD. (2025). *OECD Data Explorer*. <https://data-explorer.oecd.org/>
- StataCorp. (2021). *Stata Statistical Software: Release 17* [Software]. StataCorp LLC.
- Şeker, H. (2022). Türkiye’de Kur- Enflasyon Geçişkenliği Üzerine Ekonometrik Bir Analiz. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 131-142. <https://doi.org/10.29106/fesa.1068026>
- TÜİK. (2025). *Dış Ticaret İstatistikleri, Aralık 2024*. <http://data.tuik.gov.tr/Bulten/In-dex?p=Dis-Ticaret-Istatistikleri-Aralik-2024-53538>
- White, H. (1980). A Heteroskedasticity-Consistent Covariance Matrix Estimator and a Direct Test for Heteroskedasticity. *Econometrica*, 48(4), 817-838. JSTOR. <https://doi.org/10.2307/1912934>

- World Bank. (2025). *World Development Indicators*. <https://databank.worldbank.org/>
- Xiao, X., & Huang, J. (2018). Dynamic Connectedness of International Crude Oil Prices: The Diebold–Yilmaz Approach. *Sustainability*, 10(9).
<https://doi.org/10.3390/su10093298>
- Yıldırım, K. (2021). Döviz Kuru Fiyat Geçiş Etkisi İçin Ampirik Bir Analiz: Türkiye Örneği. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(23), 15-38.
<https://doi.org/10.47129/bartiniibf.707601>
- Yolcu Karardam, D. (2020). Testing the Globalization of Inflation Hypothesis: Evidence for Developed Countries. *Journal of Yasar University*, 15(59), 480-489. TRDizin, UR - <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/460015/testing-the-globalization-of-inflation-hypothesis-evidence-for-developed-countries>.